

mr.sc. Tilen Belović,
Loss Prevention,
Amazon Germany

PROBLEMATIKA PRAKTIČNE UPORABE VIDEONADZORA U PRIVATNOM SEKTORU U SAVEZNOJ REPUBLICI NJEMAČKOJ

Sažetak

U ovom radu bavit ćemo se problematikom praktične uporabe videonadzora u privatnom sektoru u Saveznoj Republici Njemačkoj. Tako ćemo se osvrnuti na povijesni razvoj sustava videonadzora u Njemačkoj, s obzirom kako je ova tehnologija razvijena od strane kompanije Siemens AG tijekom drugog svjetskog rata i instalirana po prvi puta baš u Njemačkoj davne 1942. godine, kao i u svijetu općenito. Uvodno ćemo se osvrnuti na tehnologiju suvremenih sustava za videonadzor. Nadalje ćemo se baviti općim pravnim temeljima za videonadzor u Njemačkoj, načelima koja se primjenjuju vezano za ovu problematiku (načelo reciprociteta i načelo proporcionalnosti), prostornim određenjem videonadzora, videonadzorom na javnim prostorima, videonadzorom na radnom mjestu, vremenskim određenjem videonadzora (retencijom ili vremenom čuvanja snimljenog videomaterijala), lažnim kamerama (tzv. „atrapama“) tj. lažnim videonadzorom, uporabom skrivenih kamera u svrhu tajnog videonadzora, te konačno i suodlučivanjem radničkih vijeća vezano za uvođenje videonadzora, što je njemačka posebnost koju ne nalazimo u Republici Hrvatskoj, ali rješenje koje bi se moglo de lege ferenda uvesti u naše radno zakonodavstvo.

Ključne riječi: videonadzor, Njemačka, kamera, radno mjesto, javni prostor, radničko vijeće

1. UVOD

Kada govorimo i razmišljamo o videonadzoru, mogli bismo citirati dvije narodne mudrosti koje su primjenjive za ovu tematiku. U narodu se tako kaže kako „slika vrijedi više od tisuću riječi“.

Isto se kaže i „*da s velikom moći dolazi i velika odgovornost*“. Već samim navođenjem ovih mudrosti moguće je predvidjeti i praktičnu problematiku uvođenja i korištenja videonadzora u privatnom sektoru. Tako ćemo se u ovom radu izdržati i ograničiti na razmatranje zakonske problematike i praktične primjene sustava videonadzora u privatnom sektoru u Saveznoj Republici Njemačkoj.

Kako je suvremena oprema za videonadzor ujedno i veoma sofisticirana digitalna informatička oprema, potrebno je imati na umu kako su trenutačne tehničko-tehnološke dostupne mogućnosti puno veće od zakonskih datosti legitimne i legalne uporabe, što otvara široku zonu zlouporabe iste tehnologije ili postupanje u tzv. „sivoj zoni“. Tako trenutačno zakonodavno okruženje vezano za uporabu videonadzora u privatnom sektoru u Njemačkoj legitimno uređuje upotrebu otprilike 20% od punih tehničkih, tehnoloških i informacijsko-tehnoloških realnih mogućnosti koje posjeduju ovi sofisticirani optoelektronički uređaji i pripadajuća im periferija¹.

Videonadzor spada pod kategoriju sustava *tehničke zaštite*, ukoliko govorimo o klasifikaciji vrsta zaštite te ga se uobičajeno kombinira sa sustavom *tjelesne zaštite* u *integrirani sustav zaštite*. Također je bitno imati na umu kako videonadzor sam nema svrhe ukoliko ga ne koriste za to obučeni operateri.

U njemačkoj javnosti konstantno je aktualna debata o videonadzoru jer su protivnici uvijek zabrinuti poradi ugrožavanja privatne sfere pojedinaca i temeljnih ljudskih prava s jedne strane, dok s druge strane zagovornici vide predosti i koristi videonadzora u osiguravanju dokaza i ranom prepoznavanju potencijalnih opasnosti. U prvoj liniji mjera videonadzora služi zaštititi objekata i osoba.

U pojedinim slučajevima osjećaju se djelatnici kroz videonadzor ograničeni u svojim temeljnim pravima, a posebice ukoliko ih poslodavac o tome nije izvijestio na odgovarajući i zakonom propisani način. U tom slučaju je poslodavac ušao u kažnjivu zonu.

U engleskom govornom području se za videonadzor koristi termin „CCTV“ ili „Closed Circuit TV“. Kao što i samo ime kaže, radi se o izvoru video materijala koji je dostupan zatvorenom krugu primatelja te se ne odašilje u eter, što CCTV razlikuje od primjerice javno dostupnih televizijskih programa namijenjenih širokom krugu primatelja.

Kako bi imali videonadzorni sustav, potrebno je imati minimalno jednu kameru spojenu na jedan monitor. Opcionalno mogu takovi sustavi vršiti snimanje snimke na videokazetu (zastarjela tehnologija), tvrdi disk, mrežni tvrdi disk ili snimku pohranjivati *on-line u oblaku*. Prijenos signala od kamere do snimača i/ili monitora moguć je analognim ili digitalnim signalom, i to kablovskim i bežičnim putem.

¹ DVR – digitalni video snimači, NVR – mrežni video snimači, kamere za noćno snimanje, termokamere, PIR senzori i sl.

Većina suvremenih videonadzornih kamera napaja se putem mrežnog (UTP/ethernet) kabela putem kojeg i prenosi sliku te dodatno napajanje nije potrebno², što naravno olakšava instalaciju sustava na mjestima na kojima električne instalacije nisu dostupne. Osim ove mogućnosti kao alternativu moguće je koristiti i WLAN kamere koje mogu biti napajane ili akumulatorski ili imati vlastito solarno napajanje te tako biti i ekološke i samodostatne. Moderne IP kamere spojene uz dodatni softver na računalu omogućuju još i razne dodatne funkcije poput primjerice detekcije kretanja objekata, automatskog praćenja objekata, prepoznavanja lica i sl. druge napredne funkcije.

Kada se govori o videonadzoru vrlo često se može čuti zabrinutost javnosti o totalitarnosti i konstantnom nadzoru te se govori i o „Velikom bratu“ koji nas non-stop promatra. Veliki brat je fiktivni lik iz knjige Georgea Orwella „1984“ u kojem autor opisuje život u budućnosti, život u totalitarnom režimu pod stalnim nadzorom vlasti putem „teleekrana“³, uređaja koji su TV aparati i videonadzorne kamere u jednom uređaju, kao i Velikom bratu koji stalno promatra.

Od svih elektroničkih sustava zaštite, sustavi videonadzora se primjenjuju za najrazličitije svrhe i njihova primjenjivost nadmašuje sve ostale elektroničke sustave i imaju najviše primjena (Delišimunović, 2002., str. 133.).

Neke od mogućih primjena videonadzora (Delišimunović, 2002., str. 133. i 134.) jesu:

1. Nadzor pristupa osoba i vozila u zaštićena područja
2. Nadzor javnih gradskih površina (prometnica, garaža, parkova i sl.)
3. Nadzor trgovina i privatnih objekata
4. Nadzor tehnoloških procesa koji se odvijaju u teškim uvjetima ili na teško dostupnim mjestima
5. Nadzor banaka i drugih financijskih institucija
6. Nadzor zaposlenika u tvrtkama i slično

Prema Delišimunoviću (Delišimunović, 2002., str. 134.), najveća je vrijednost sustava videonadzora u integraciji s drugim sustavima tehničke zaštite. Uvođenje sustava videonadzora ima snažan psihološki učinak na potencijalne napadače ili ugrožavatelje štićenih procesa ili prostora, ali ujedno i na vlastite zaposlenike.

² Tzv. PoE (Power over Ethernet).

³ Eng. telescreens.

2. POVIJESNI RAZVOJ VIDEONADZORA U NJEMAČKOJ I SVIJETU

Prvi sustav videonadzora u svijetu uopće, bio je razvijen i instaliran tijekom drugog svjetskog rata baš u nacističkoj Njemačkoj, baš kao i mnoge druge napredne tehnologije koje su razvijene prvo za vojnu uporabu te su tek kasnije ušle i u uporabu u privatnom sektoru. Riječ je bilo o za u to vrijeme revolucionarnom sustavu koji je razvila njemačka tvrtka Siemens AG za potrebe videonadzora lansirnog poligona br. 7 u Peenemuende, mjesta na samom sjeveru Njemačke smještnom na Ostseeu u bližoj okolici Stralsunda, nedaleko od granice s Poljskom, a sve to kako bi se daljinski nadziralo lansiranje raketnog sustava velikog dometa V2-A4 pogonjenog visokozapaljivom gorivom smjesom etilnog alkohola i tekućeg kisika, sa sigurne udaljenosti u slučaju neočekivane opasnosti od eksplozije ili požara.

Prvi sustavi videonadzora na javnim mjestima u Njemačkoj korišteni su od strane policijskih agencija za nadzor prometa. Kasnije su se koristili za nadzor javnih okupljanja, te su kasnije ušli u krim. uporabu u cilju dokumentiranja dokaza. Minhenska prometna cetrala je 1958. godine instalirala 17 stacionarnih kamera na ključne prometne lokacije kako bi prenosili sliku u realnom vremenu. Minhenska prometna policija je 1964. godine pustila u promet prvu mobilnu postaju za videonadzor koja je služila za osiguranje dokaza. Gradske vlasti Londona 1974. godine uvode videonadzor instaliravši 125 kamera. Hannover je 1976. godine instalirao po uzoru na London 25 kamera koje su već u ono vrijeme bile rotirajuće po vertikalnoj i horizontalnoj osi uz mogućnost zooma. Iste godine u cijeloj Njemačkoj uvode se policijski službenici koji se bave osiguranjem dokaza i dokumentiranjem, koji vrše videonadzor demonstracija. Od 1979. godine počinje ubrzani razvoj tehnologije i masovno uvođenje videonadzora u tunelima, pokretnim stepenicama u robnim kućama, na prometnim raskršćima velikih gradova. Na granice Njemačke 1981. god. uvode se automatske kamere.

Danas u Njemačkoj postoji zasigurno oko milijun instaliranih kamera za videonadzor, od čega je otprilike 40 000 na javnim mjestima.

U Švicarskoj temeljem podataka o prodaji, trenutno je u funkciji preko 450 000 instaliranih videonadzornih kamera.

U Engleskoj je instalirano preko 4.2 milijuna kamera i trend porasta broja je oko 15-20% godišnje. Statistički je tako svaki Britanac snimljen videonadzorom prosječno 300 puta dnevno. Prema procjenama, grad London ima trenutno preko 500 000 instaliranih videonadzornih kamera. Velika Britanija je tako najnadziranija država na svijetu ukoliko govorimo o videonadzoru.

Svjetsko tržište kamera za videonadzor bilo je 2001. godine vrijedno 4,66 milijarde USD, dok je 2015. godine ta brojka iznosila 10,61 milijardu USD, čime je trend rasta na godišnjoj razini iznosio 12.7%. Iz podataka je razvidno kako se radi o veoma lukrativnoj industriji.

Nagli skok u kvaliteti i u mogućnostima primjene se dogodio početkom 90-ih godina 20. stoljeća kada se masovno umjesto poluvodičkih cijevi počeo koristiti CCD čip. Kamere su se dotad uglavnom koristile za specifične namjene, uglavnom za vojne svrhe (Delišimunović, 2002., str. 133.). Tehnologija s CCD čipom kao osjetilom je i danas aktualna.

Slika 1.: kontrolna soba policijskog videonadzornog centra u Minhenu, Njemačka, 1973.godine

3. TEORIJA SITUACIJSKE PREVENCIJE KRIMINALITETA I VIDEONADZOR

Ako govorimo o videonadzoru s aspekta kriminoloških teorija te prevencije kriminaliteta uporabom sustava videonadzora, bilo bi se važno osvrnuti na *teorije situacijske prevencije kriminaliteta*, koja se razvila krajem 70-ih godina 20. stoljeća. Ove teorije naglašavaju upravo važnost situacijskih čimbenika i datosti u objašnjavanju etiologije kriminaliteta. Kod njih fokus nije više na počinitelju samom već je fokus na situaciji. Kriminalni događaj je posljedica izbora delinkventa i povoljne prilike da se taj izbor realizira. Kako bi se djelovalo proaktivno i preventivno, potrebno je manipulirati okolinom i okolišem za u kojima želimo prevenirati počinjenje delinkventnih ponašanja. Sustavnim pristupom i mjerama tako se smanjuje prilika za izvršenje kaznenih djela. Tako razlikujemo mjere koje će otežati pristup potencijalnom počinitelju da dođe do cilja, mjere koje će smanjiti eventualnu „dobit“ ili „korist“ počinitelja, kao i mjere koje će povećati stupanj vjerojatnosti da počinitelj bude uhićen. Korištenje videonadzora spada u mjere koje će otežati pristup počinitelja cilju, te u mjere koje će povećati vjerojatnost njegovog uhićenja. Termin situacijske prevencije kriminaliteta prvi je upotrijebio Ronald V. Clarke 1983. godine.

4. OPĆI PRAVNI TEMELJI ZA VIDEONADZOR U NJEMAČKOJ

Ovdje ćemo se osvrnuti na pravne izvore koji uređuju problematiku videonadzora u Njemačkoj. Već je na prvi lapidarni pogled očito kako njemačko zakonodavstvo ne posjeduje konkretni zakon koji uređuje ovu problematiku u smislu „zakona o videonadzoru“. Važno je opet imati na umu da je Njemačka savezna država pa tako treba uzeti u obzir republičke propise, kao i propise pojedinih saveznih država koji uređuju ovu problematiku. Izvori koji uređuju ovu problematiku su sljedeći:

1. Temeljno pravo na osobno samoodređenje (čl. 2., st. 1, njemačkog ustava GG)
2. Pravo na informacijsko samoodređenje (BVerfG, presuda od 15.12.1983.)
3. Pravo na vlastitu sliku (čl. 22ff. KunstUrhG)
4. Državni zakon o zaštiti informacija (a posebice čl. 6b ovog Zakona⁴)
5. Kazneni zakon (primjerice čl. 201a)
6. Savezni zakoni o zaštiti informacija (čl. 21a BayDSG, čl. 29b DSG NRW, čl. 33. SaechsDSG itd.)
7. Suodlučivanje u tvrtkama (čl. 87., St 1., redak 6. BetrVG)

5. PRAVNA NAČELA KOD PRIMJENE VIDEONADZORA

Videonadzor mora biti sukladan **načelu razmjernosti**, tj. mora služiti izričito namijenjenoj svrsi i to samo u slučaju da ne postoji prikladnije sredstvo (*ultima ratio*) koje bi moglo ispuniti tu istu svrhu. Štetne posljedice koje su povezane sa videonadzorom ne smiju biti iznad razmjera koristi koje se postižu njegovom uporabom (**načelo reciprociteta**). U praksi ovo znači da prije uvođenja videonadzora svaki poslodavac mora iskoristiti sve druge zakonom dopuštene mogućnosti koje mu stoje na raspolaganju te tek nakon što se iste pokazale neuspješnima ili nazadovoljavajućima, može instalirati videonadzor sukladno zakonskim datostima, upravo kao mjeru *ultima ratio*.

Prostor koji se nalazi pod videonadzorom mora biti jasno objavljen ili označen, primjerice putem znakovlja, piktograma, natpisa i sl. Isti moraju biti jasno vidljivi i odnositi se na točno određeni ograničeni prostor koji se nalazi pod videonadzorom.

Načelo svrsishodnosti nalaže da se podaci prikupljeni videonadzorom smiju koristiti isključivo i samo u svrhu za koju su namijenjeni i moraju nakon ispunjenja te svrhe biti nepovratno izbrisani.

⁴ Sukladno čl. 6 BDSG-a, poslodavac je obavezan na upit djelatnika objasniti razlog za videonadzor.

Apsolutna je zabrana dijeljenja, emitiranja ili komercijalne uporabe takovih snimaka. Predaja istih snimaka trećim stranama dopuštena je ukoliko se radi o primjerice policijskim agencijama, sigurnosno-obavještajnim agencijama i sl. državnim institucijama, a sve u cilju istrage kaznenih djela ili drugih delinkventnih ponašanja. Važno je imati na umu kako u Njemačkoj policijske agencije nemaju izravni mrežni pristup videonadzornim sustavima privatnog sektora, što je slučaj u nekim drugim državama poput primjerice Ujedinjenog kraljevstva.

6. PROSTORNO ODREĐENJE VIDEONADZORA

Općenito je potrebno razlikovati između videonadzora na javnim prostorima (poput primjerice banaka ili trgovina) i prostorija koje nisu dostupne javnosti, poput primjerice korporativnih uredskih prostora ili drugih korporativnih prostora i prostorija u kojima nema kupaca ili klijenata već samo vlastitih djelatnika. U prostorijama i prostorima na radnom mjestu, koji se koriste pretežito u privatne ili intimne svrhe, videonadzor je izričito zabranjen. Takve prostorije su primjerice toaleti i druge sanitarne prostorije, svlačionice, menze i spavaonice. U tim prostorima prevladava potreba poštivanja, očuvanja i zaštite privatne i intimne sfere pojedinca nad interesom za videonadzorom⁵.

Osim navedene restrikcije u odnosu na prostore, važno je imati na umu kako su tonska snimanja izričito zabranjena u bilo kojem obliku⁶.

6.1. Videonadzor na javnim prostorima

Videonadzor javnodostupnih prostora⁷ (javnih prostora⁸) principijelno je dopušten ukoliko se provodi za potrebe ispunjenja zadaća na tim javnim prostorima i ukoliko je proveden unutar okvira propisanih zakonom i pod monopolom je države. U iznimnim slučajevima moguć je također i od privatnog sektora u svrhu očuvanja kućnog prava (Hausrecht) ili u svrhu očuvanja drugih opravdanih interesa u konkretno definirane svrhe, poput primjerice zaštite

⁵ Što u praksi znači da se takve prostorije i prostori služe za počinjenje kaznenih djela, kao što je primjerice slučaj u kompaniji u kojoj ja radim. Tako se toaleti koriste za konzumaciju i raspačavanje droge, predprostori toaleta služe za osobne obračune među djelatnicima, svlačionice u kojima su i ormarići za djelatnike bivaju objijene i sl.

⁶ Iako većina suvremenih kamera ima ugrađeni mikrofon. Ovo može biti različito od proizvođača do proizvođača i od tržišta do tržišta u različitim državama.

⁷ Prostori izvan ili unutar zgrada u koje je moguće slobodno ući ili ući nakon ispunjenja određenih uvjeta (primjerice kupovine ulaznice). Razlikuju se od javnih prostora utoliko da u njima vrijedi kućno pravo. Primjeri jesu banke, robne kuće, željeznički i autobusni kolodvori, javnoprivezovna sredstva, zračne luke, benzinske postaje, kafići, kina itd.

⁸ Su sve površine na koje javnost ima pristup, poput primjerice javne prometne površine namijenjene pješacima, biciklima i vozilima, parkirališta i garaže, autoceste i sl.

imovine vlastitih djelatnika od vandalizma ili teških krađa provaljivanjem u osobna vozila, prevencije krađa bicikala⁹ i sl.

U oba slučaja je potrebno izvršiti prosudbu, tj. „vaganje“ interesa između zahvata u ljudska prava na određenom prostoru i opravdanih interesa za videonadzorom (poput primjerice državnog interesa za zaštitom opće javne sigurnosti, reda i mira na određenom javnom prostoru).

6.2. Videonadzor na radnom mjestu

Videonadzor na radnom mjestu najčešći je pojavni oblik videonadzora izvan javnih prostora. Korištenje videonadzora u takvim prostorima strože je uređeno, prvenstveno **načelom ispitivanja proporcionalnosti**. Tako prostorije tvrtki spadaju principijelno u privatnu sferu. Ukoliko tako poslodavac sumnja da djelatnici čine kaznena djela, sukladno načelu proporcionalnosti, videonadzor je tada dopušten. U posebnim slučajevima privatni prostori uslijed situacija od posebnog interesa vezanog za takav videonadzor nisu u skladu s pravnim okvirima izjednačeni s čisto privatnim prostorima. U takovim slučajevima potrebna je temeljna prosudba, tj. „vaganje“ interesa u kojima želimo štiti posloprimce od strane poslodavca. Potrebno je također uzeti u obzir tako i posebne radnopravne propise i važeće postojeće sudske presude.

Kada poslodavci žele unutar svojeg poduzeća koristiti videonadzor, potrebno je pažljivo ispitivanje sljedećih uvjeta i odgovoriti na sljedeća pitanja:

1. Možemo li uvesti videonadzor vlastitom voljom i odlukom? Da li nam je za to potrebna suglasnost od strane radničkog vijeća, kojom se regulira videonadzor u poduzeću?
2. Da li je videonadzor potreban za zaštitu opravdanog interesa? Ovi interesi bi mogli biti npr. sigurnosni prostori neke tvrtke poput primjerice prostorije u kojoj je trezor ili kod baratanja velikim količinama novca ili posebice vrijednim predmetima (npr. zlato, dijamanti, drago kamenje, intelektualno vlasništvo, čipovi i sl.).
3. Želimo li pomoću videonadzora istraživati i dokazivati počinjenje kaznenih djela od strane vlastitih djelatnika ili pružatelja raznovrsnih usluga? U tom slučaju mora postojati vremenski i prostorno utemeljena opravdana sumnja.

Videonadzor na radnom mjestu je legitiman čak i ukoliko vas vaš poslodavac u ugovoru o radu nije eksplicitno upozorio kako ćete svoj posao obavljati u prostoru koji je pod videonadzorom. Ukoliko se djelatnici uslijed videonadzora osjećaju u toj količini ograničeni u svojim pravima, dopušteno im je uslijed navedenog razloga raskinuti ugovor o radu.

⁹ Svi slučajevi iz iz stvarnog života i prakse iz kompanije u kojoj radim.

7. VREMENSKO ODREĐENJE VIDEONADZORA

Kada govorimo o vremenskom određanju videonadzora, zapravo govorimo o vremenskom razdoblju čuvanja snimljenoga video materijala, tzv. „retenciji“, gdje je potrebno imati na umu kako u Njemačkoj ne postoji jednoznačna eksplicitna zakonska regulacija ove problematike. U principu i u praksi uzimaju njemački radni sudovi ograničenje od 48 sati¹⁰ kao standardno pravilo za čuvanje takovih videosnimki, te je ovaj period čuvanja preporučen i od strane brojnih osoba koje se bave zaštitom podataka. Za dulji period čuvanja snimljenog materijala, poslodavac mora imati opravdani razlog, čime se ipak otvara prostor za iznimke¹¹.

Vremensko određenje videonadzora u drugom smislu odnosi se na poglavlje 9. koje govori o tajnom videonadzoru i uporabi skrivenih kamera.

8. UPORABA LAŽNIH KAMERA

Mnogi poslodavci u Njemačkoj mišljenja su da ukoliko instaliraju lažne kamere (Atrape) koje ne snimaju, kako time ne krše propise o zadiranju u ljudska prava svojih djelatnika, te kako će tom mjerom na jeftini način riješiti svoje probleme na radnom mjestu. To nije točno te takovi poslodavci griješe a sve u cilju uštede za nabavku kvalitetnog sustava za videonadzor. Naime, njihovi djelatnici nisu eksperiti već laici i ne mogu prepoznati i znati za sigurno da li dotični uređaji snimaju ili ne te su pod stalnim pritiskom i neugodnim osjećajem da ih se nadzire i špijunira.

Lažne kamere u današnje vrijeme dolaze u svim zamislivim veličinama, izvedbama te su tako i cijenovo vrlo različite te su neke od njih toliko uvjerljive te ako su instalirane na par metara udaljenosti od promatrača, tada laiku uopće nije moguće reći i razlikovati radi li se o pravoj kameri ili samo o praznom kućištu.

Ukoliko su nezakonitim videosnimanjem povrijeđena temeljna ljudska prava djelatnika, tada oni imaju pravo na odštetu, ali potrebno ju je izboriti sudskim procesom.

¹⁰ Što je nedvojbeno vrlo kratko vrijeme retencije obzirom kako druge europske i svjetske države poznaju rješenja od 30 dana i sl.

¹¹ Ovome je u današnje vrijeme moguće doskočiti na način da se takove videosnimke čuvaju „u oblaku“ na serverima koji se ne nalaze u Njemačkoj. Kompanija u kojoj ja radim koristi opći standard od 30 dana čuvanja videomaterijala u svim podružnicama u svijetu, ukoliko lokalni propisi tako nešto dozvoljavaju te je tako retencija u njemačkim podružnicama sukladna standardu i iznosi upravo internim propisima određenih 30 dana.

9. TAJNI VIDEONADZOR I UPORABA SKRIVENIH KAMERA

Ukoliko govorimo o tajnom videonadzoru uporabom skrivenih kamera, potrebno je imati na umu kako njemački zakonodavac dopušta i takovu mogućnost, ali samo ukoliko postoji opravdana sumnja na počinjenje kaznenog djela poput primjerice krađe, raspačavanja droge, slučaja mobinga ili u krajnjoj instanci slučaju nasilja na radnom mjestu. Potrebno je imati na umu kako se mjera upotrebe skrivene kamere na nekom odраниčenom i točno definiranom prostoru smije koristiti samo i isključivo u ograničenom vremenskom razdoblju za koje je potrebno, temeljem osnovane sumnje, pribaviti dozvolu pravne službe kao i suglasnost radničkog vijeća.

Ukoliko se pak kontinuirano i konstanto želi videom nadzirati određeni prostor, potrebno je to onda učiniti redovnim putem putem instalacije videonadzora uz informiranje o tome kako je taj sustav instaliran.

Prikriveno korištenje videonadzora na radnom mjestu predstavlja povredu radnopravnog zakonodavstva, ukoliko se ne poštuju propisana pravila. Pred sudom se snimke videonadzora koje su protuzakonito pribavljene ne mogu koristiti kao dokaz u postupku protiv djelatnika.

Trenutačna tehnologija i miniturizacija omogućuju postavljanje ili ugradnju skrivene kamere gotovo u svaki zamislivi prostor ili predmet. Kako bi ovo ilustrirali, dovoljno je samo pogledati kamere koje se ugrađuju u mobilne telefone čija je leća veličine 1 milimetra uz priličnu svjetlosnu osjetljivost. Svaki pametni mobilni telefon s WLAN internetskom konekcijom i ugrađenom kamerom može se uz besplatni softver dostupan na Internetu pretvoriti u videonadzornu kameru, tj. u skrivenu videonadzornu kameru. Komercijano dostupna rješenja zbilja dolaze u svim mogućim veličinama, oblicima i izvedbama. Osim minijaturnih kamera, minijturna je i sva ostala popratna tehnika poput DVR snimača i sl.

Slika 2.: Primjeri skrivenih kamera u detektoru dima, PIR senzoru i električnoj utičnici.

10. SUODLUČIVANJE RADNIČKIH VIJEĆA VEZANO ZA UVOĐENJE VIDEONADZORA I ZAŠTITU PRAVA RADNIKA NA RADNOM MJESTU

Ukoliko u nekom poduzeću ili njegovoj podružnici ili filijali postoji radničko vijeće (Betriebsrat), potrebno je sukladno čl. 87., st. 1, tč. 6. BetrVG, uključiti to isto vijeće u postupak odlučivanja o uvođenju sustava videonadzora, kao mjere kojom se mogu nadzirati djelatnici i kojom se ograničavaju prava pojedinaca. Tako je potrebna suglasnost radničkog vijeća za svaku pojedinu kameru koja se namjerava instalirati kao i za kut vidljivosti svake pojedinačne kamere, dok se prostori koji su vidljivi a nisu namijenjeni videonadzoru, moraju biti zacrnjeni. Također je nužno osigurati da se instalirane kamere fizički nepomiču ili ne kadriraju/zumiraju bez dozvole radničkog vijeća, jednom kad je takova suglasnost dana.

U kasnijoj fazi unutarne istrage povodom primjerice krađe sa skladišta, radničko vijeće ima pravo (a u većini slučajeva i opravdani interes) pogledati snimku tog događaja zajedno sa timom unutarnjih istražitelja. Istražitelji moraju osigurati zaštitu podataka u najširem smislu vezano za snimljeni materijal te u svakom trenutku omogućiti uvid u snimke ili živu sliku videonadzora.

Videokamere su tehnička sredstva pomoću kojih je moguće pratiti navike i ponašanje djelatnika kao i mjeriti njihovu učinkovitost te stoga radnička vijeća imaju ulogu i opravdani interes za očuvanje prava radnika u smislu zaštite istih od takovih zadiranja poslodavaca u radnička prava. Ovo osobno smatram dobrim rješenjem koje bi bilo *de lege ferenda* potrebno po njemačkom modelu uvesti i u hrvatsko radno zakonodavstvo, ali naravno modificirano i prilagođeno osobitostima našeg pravnog sustava.

Vrijedilo bi spomenuti kako radnička vijeća imaju važnu ulogu zaštite prava radnika u Njemačkoj pa tako vode brigu i oko zaštite osobnih podataka, uvjeta rada i dostojanstva radnika na radnom mjestu.

Želi li njemački poslodavac kontrolirati vlastite djelatnike na alkoholiziranost na radnom mjestu, kao i na opojne droge, potrebno je od radničkog vijeća pribaviti suglasnost kao i za videonador. Isto vrijedi i za kontrolu djelatnika putem magnetometra (metaldetektora¹²) ili pregled osobnih predmeta poput ženskih ručnih torbica, ruksaka, i sl. Navedena suglasnost, tzv. Betriebsvereinbarung, ograničenog je vremenskog trajanja pa tako traju u većini slučajeva od godine do dvije dana te ih je moguće produžavati uz dozvolu radničkog vijeća ili iste prestaju vrijediti i stupaju izvan snage.

Kako puno velikih kompanija u Njemačkoj ima filijale koje su samostalni pravni subjekti unutar koncerna koji njima upravljaju, tako i filijale, koje su autonomna društva s ograničenom odgovornošću (GmbH), imaju vlastita

¹² Gdje razlikujemo ručne sonde i tzv. „portale“ kakove vidamo u zračnim lukama. Portali služe za eliminaciju te pozitivnu detekciju, dok ručne sonde služe za točno lokalno lociranje metalnog predmeta na maloj udaljenosti.

radnička vijeća. Tako nije neobična situacija da jedna poslovnicu kompanije koristi neku od mjera prevencije poput magnetometra¹³, dok u drugoj tako nešto nije dozvoljeno jer za to radničko vijeće nije dalo svoju suglasnost. Ovo je i vrlo apsurdna, a ujedno i vrlo zanimljiva situacija, posebice za osobe koje se unutar jednog koncerna bave određenom problematikom na regionalnoj razini i kada trebaju uvesti jednoobrzne mjere ili sustave zaštite ili sigurnosti u sve poslovnice kako bi ostvarili sukladnost s propisima.

11. ZAKLJUČAK

Kao što smo u ovom radu imali prilike vidjeti, problematika videonadzora vrlo je aktualna, te ujedno i vruća tema za koju se interesiraju široke mase ljudi. Također smo imali prilike vidjeti kako sustavi videonadzora postoje već gotovo 75 godina, tijekom kojeg razdoblja je tehnika jako uznapredovala te se sad radi o informatičkoj tehnologiji, posebice ako govorimo o softverskim mogućnostima koje su moguće uz videonadzor, kao i pohranom snimljenog materijala na mrežnim diskovima ili *u oblaku*. Problematika tajnog videonadzora i skrivenih kamera posebna je problematika koja otvara nova pitanja, posebice ako imamo na umu kako svaki pametni telefon može poslužiti kao videonadzorna kamera s daljinskim pristupom. Značajno za Njemačku je suodlučivanje radničkih vijeća u odlučivanju u uvođenju mjera videonadzora, što je jedno komparativno pravno rješenje o kojem bi *de lege ferenda* mogao razmisliti i hrvatski zakonodavac kako bi se postigla bolja zaštita djelatnika na radnom mjestu od pretjeranog zadiranja u privatnost na radnom mjestu.

Konačno možemo samo zaključiti kako će u budućnosti naš život biti u još i većoj mjeri podvrgnut mjerama videonadzora, čiji razvoj će biti zasigurno veoma zanimljivo pratiti.

LITERATURA

1. Belović T., „Prevenција krađa, pronevjera i prijevara u trgovačkim društvima“, Kriminalistička teorija i praksa, Međunarodno kriminalističko udruženje, god. 2., br. 1, Zagreb, 2015.
2. Borovec, K., Balgač, I. i Karlović, R.– SITUACIJSKI PRISTUP PREVENCIJI KRIMINALITETA - od teorije do prakse utemeljene na dokazima, MUP-RH, Zagreb, 2011.
3. Betriebsverfassungsgesetz (BetrVG), <https://www.gesetze-im-internet.de/betrvg>

¹³ Detektor metala.

4. Bundesdatenschutzgesetz(BDSG),https://www.gesetze-im-internet.de/bdsg_1990
5. Delišimunović D., „Suvremeni koncepti i uređaji zaštite“, I.T. Graf, Zagreb, 2002.
6. Derek B. Cornish i Ronald V. Clarke: „Opportunities, precipitators and criminal decisions: a reply to Wortley’s critique of situational crime prevention“, *Crime Prevention Studies*, vol. 16, 2003.
7. Gesetz betreffend das Urheberrecht an Werken der bildenden Künste und der Photographie (KunstUrhG), <https://dejure.org/gesetze/KunstUrhG>
8. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (GG), <https://www.bundestag.de/grundgesetz>
9. Presuda BverfG od 15.12.1983. (Recht auf informationelle Selbstbestimmung) <https://dejure.org/dienste/vernetzung/rechtsprechung?Text=BVerfGE%2065,%201>
10. Ronald V. Clarke, „Situational Crime Prevention - Successful Case Studies“, School of Criminal Justice, Rutgers University, Albany, 1997.
11. Singer, M., „Kriminologija“, MUP-RH, Zagreb, 1996.
12. Strafgesetzbuch (StGB), <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb>
13. Walsh T. i Healy R., „Protection of Assets – APPLICATIONS“, ASIS International, Alexandria, 2011.

Summary:

Problematic of practical CCTV use in German private sector

This an article about practical problematic of CCTV use in German private sector. We are going to explore historical developement of CCTV in Germany due to the fact that this technology was developed by German company Siemens AG during World War II and had been installed in Germany in 1942. for the first time. We are going to explore modern technical solutions as well legal sources for CCTV in Germany, as well as legal rules that apply. Further on we are going to explain territorial and temporal restrictions of CCTV usage, public space CCTV monitoring, workplace monitoring, recording retention, fake cameras and covert CCTV. Finally we are going to explore the involvement of works councils within the process of introducing CCTV in work einvironments. This is specific German legal soultion that could be de lege ferenda applicable in Croatian work-legislation.

Keywords: *CCTV, Germany, camera, works council, private sector*